

Latweeschu Awise.

52. gaddagahjums.

No. 42.

Trefschdeenā, 17. (29.) Oktober.

1873.

Redakteera adreffe: Pastor Salranowitz Lutringen, pr. Frauenburg, Kurland.
Ekspeditsija Westborn f. (Reyher) grammatu bohde Zelgawā.

Rahditaj: Wisjamaalabs sinas, Daschadas sinas, Mescha degschana
Wisjamaalabs Seemel-Amerika, Sainneku foblo, Kurslemes milja
kolns. Deefas fullonits par foblas usraugu Leifschs, Wikklas usmin-
neschana, Utbildas, Rabbibas un pretschu turgus. Sluddinaschanas.

Wisjamaalabs sinas.

Zelgawa. Zelgawas-Moscheikas dfeischjelsch tappa 15.
Oktober eefwehtichs un braukschana pah to aiwehrtā. No
scheijenes braukuschu dauds augsti lungi, starp scheem ta no
Pehterburgas nahkuß pahrraudschichanas komissija — us
Moscheiku, fur papreefsch kreerū mahzitajis un tad kurssem-
mes zeen. generalsuperintendenta kungs Lamberg eefwehti-
schanas runnas turreja; pehzahf gohdamaltita Wez-Muzē
tappa eenemtu.

Isgahjuschā swehtā nakti tai 13. Okt. Zelgawneeki zaur
uggungsgrehtu tappa istrauzeti no meega un — no balleshm.
Schirlehdöfere fehtā, pastes eelā, famehr leelajā balles
namnā „Refurfes beedribas“ peederrigi it mundri danzoja,
iszehlahs, kā eefahkumā rahdijahs, it bailihgs uggungsgrehts,
kurrā no dshiwibahm weena gohws un kahdas wikklas fa-
degga. Gohds Deewam un paldeems labprahdigai uggung
dfehshanas beedribai — uggung jau pehz 2 stundu laika atkal
bija apdschests, kas til pufsch jumtu no ehlas bij dabujis no-
pohsticht. Arri daschus no dfehsejeem, kas no kahdas balles
bij atkrehjuschu, redseju melnās ballu drehbēs pee uggung
un uhdens strahdajam.

Berline. Wahzijas trohnamantineeks nahklohschā Jan-
war mehnesi nahkschoht us Pehterburgu; Austrijas keisars
tur buhschoht wehl agrahli. — R. S.—z.

Pehterburgā 24. Nowember f. g. us Keisara pawehli
taps atklasts tas gohda afmins par peemianu Keisarenei
Kattrinaī tai leelai, kas mirra 1796. gaddā. — No Kihwas
raksta, ka wiffi tahs apfahrtenes laudis preezajahs par to
drohschibu, kahda nu tur us wiffieem zekkeem mannama no
ta laika, fur kreerū karra spehts pahrgalwneeku warru tur
falaußis un tumshu tur sahjis nihzinah; lihds schim rektu
reis preezineeki famu zellu no weena pilsehta us ohtru nostai-
gaja ne-islamipiti.

Ddeffas pilsehtā eedshwotaju skaitis irr til lohti pee-au-
dhis, ka pehz taggadejas skaitichanas tur atrohdaß 163
tuhstfoshu.

Kaluga irr atkal useeta blehschu wirtne, kas taishjuschu
pakkal 25 rublu papihra naudu. Par keelo meisteri bijis
kahds schihds un tam atkal par pahlgu kahds atwofats;
schihdinhsh jau irr polizejas rohtās, bet adwofatu wehl
melle rohtā dabuht.

Franzija. Schambor grafu, kas sinn waj ihfā laika
jau ne-issauts par Franzijas kehniū. Winksch pastahw us
to, ka winnu buhs bes kahdahm punktehm atpakkal aizinah
us kehniū krehfla un tad us ta buhschoht apfehdees, tad
apshla tautai tahs rektes pasneegt, to no ta taggad gribb

peelicht flah. Bet Schambor grafam irr wehl jaunß pret-
tineeks gaddisees. Weens pulksteru taishajis Naundorfs irr
teefahm famu fuhdsibu eefneedhis, ka winnam peekriht
Franzijas kehniū krehfls, jo tas dehlinsch no ta nobendeta
Ludwika XVI. ne-essohht wis, kā falkohht zeetumā 1795. g.
mirris, bet winksch kaitlahdu mehnu behrnu sawā weelā
zeetumā pamesdams (schis essohht 1795. g. mirris) essohht
dabujis ismukt, un pulksteru taishajis Naundorfs essohht
winna pehznahkams, lam dauds tuwaka rekte ne ka Scham-
bor grafam; prettineekeem tahda fuhdsiba lohti mihta. S.

Daschadas sinas.

No eefschennemhm.

Kurssem. gub. waldischana isfluddina sinu, to Wil-
nas aprinka karra spehta komandants tai dewis, prohti,
ka us preefschu irr aisleegis, saldatus no weena pulka
pahrgelt us ohtru tamdeht, lai warretu ar raddeem lohpa
deeneht, jeb dsintene buht. Tapehz tad wiffi tahdi luhg-
schanas raksti lai paleek pee mallas, jo tee newarr tapt
palkausiti.

Dseedaschanas swehtkus tai 22. Augustā f. g.
Augstschursemmes dseedataji Sunnakste noturreja. Lihds
schim par welfi gaidijis, ka kahds is publikas par scheem
swehtkeem kaut to sinnojis buhtu, eedrohschinohs pais
dseedatajis buhdams par teem zaur scho kahdu ihfu sinu
doht. Peeteikuschahs us scheem swehtkeem bij 6 dsee-
dashanas beedribas ar 8 kohreem un lihds 200 dsee-
datajeem.

Jau deenu papreefsch wiffi dseedataji Sunnakstes
mahzitaja muishā fabrauzā, zitti ar karrogeem un bee-
dribas sihnehm, zitti arri bes tam. Pehz pusdeenas gan
basnizā, gan basnizas kalnā tahs waijadstigas prohwas
noturreja un, kā liffahs, tad wiffi tahdi preezigi schli-
rahs.

Swehtku rihtā, kad dseedatajeem swehtku sihmes bij
isdallitas, wiffi basnizā fapulzejahs wehl weenu jeb ohtru
dseesmu reisi isprohweht, jo pulksten desmitōs bij eefah-
kums noteilts un drihs arri weest jau no mallu mallahm
fahka braukt.

Pehz programa swehtki 3 dallās schlihrabs: I. dseeda-
schana basnizā, II. pee G. F. Stendera kappā un III.
mahzitaja muishas audse (birse). Pee pirmas nodallas
peederereja dseedataju apfweizinaschana zaur Sehrpils zeen.
prahwesta f., 6 dseedashanas un 3 ehrgetu spehleschanas
nummuri. Pee wezza Stendera kappā winna dehta dehta

dehls fwehtku runnu turreja un dseedataji ar jo augsti zillatahm firdihm „Kahdä un meerä“ nodseedaja. Pehz diwi stundu atpubschanahs brihsha nu dewahs dseedataji ar faweem karrogeem papreekschu un tuhftoschi klausitaju pakkal us mahzitaja muishas birsi, tur ihpafcha fwehtku weeta bij fataifita un jauki ispuschkota. Te nu papreekschu wiffi kohri kohpä 7 dseefmas nodseedaja un pehzahf katriis kohris wehl ihpafchi kahdas dseefmas dseefmu-karrä, jo teem labbakajeem dseedatajeem bij gohda makfa apfohlita. Pa tam bij wakkars un ar to arri schkirshanahs brihdis peenahjis. Wehl wiffi dseedataji täpat pehz fahrtas gan dseedami gan tehrjedami us mahzitaja muishu nogahja un te tad ar kuffinatahm firdihm atwaddijahs us wehl jo preezigatu redseschanohs zittä reisä.

Nebijahm us dseedafchanas fwehtkeem fanahkschi rahditees un lä meisteri ar skunstigahm dseefmahm leppotees, bet bijahm fanahkschi gohdigi Deewam par gohdu papreezatees un lä mahzekli zits zittu us dseedafchanu pamuddinahf. Negribbu un newarru arri spreest, lä muhsu dseedafchana isdewahs, bet lä dsirdeju prattejus runnam, tad Augschkursenmes dseedataji stipri ween zitteem pakkal dsennufshees. Arri publka to daschadi parahdija, ka dseedafchana patihkami un labbi gahjusi. Klausitaju ween 5—6000 rehskinaht, lo rudsu fehjas laiks mahjäs nebij noturrejis. Winnu starpä arri daschi skohlotaji atraddahs, kam ne til ween ihpafchu kohru nebij, fo es teem par wainu negribbu peerehskinaht, bet kas arri pafchi pee dseedafchanas dallibu nenehma. Un tur tad nu tee dauds zitti, kas ir klausitees nebij atnahkschi!?

Zil leela fwehtku eenahlschana bijusi, to nesinnu teikt, bet zil no isdohschanahm atliks, to glabbahs preeksch G. F. Stendera gohda stabba zelschanas. Ihpafchi ar pateizibu mums japeeminnu fwehtku isrihskotaji, kas laika un puhlina nebij taupijuschu gan fwehtku weetu pufschkoht, gan dseedatajeem un klausitajeem derrigu ruhmi pafcheem un sirgeem gahdaht un täpat arri Sunnakstes pagasta waldischana un apfahrtejee fainneeki, kas winneem ar materialu un spehkeem pee tam firdigi palihdsejuschu.

Weidschot gribbu wehl weenu leetu peeminneht un lassitajeem deht apspreefchanas preekschä list, kas warbuht zittä reisä dascheem derrehs eewehroht. Waj pee „dseefmu-karra“ un pee gohda-makfas tillai tahdi kohri ween peelaischami, kas pee kohpas dseedafchanas pilnigi dallibu nehmschi, jeb arri tahdi, kas tillai us karru ween ar kahdahm pahri dseefmahm fataifijuschees? Pehz mannahm dohmahm tillai tas, kas weenadu nastu neffis, warr weenadu algu baudiht.

Kursenmes ewang. lutteru konsistorija fawu nahkschu pilnigu fapulzi (juridiku) noturrehs no 30. Oktober lihds 9. Nowember.

Dundangas draudfei par mahzitaju effoht iswehlechts F. Berndt, lihdschinnigais Wentspils mahzitajs.

Pee Kuldigas jauna tilta tee 8 pihlari ir wiffi gattawi un nu til atliks nahkschä gaddä tohs 7 muhta bohgenus wilkt. Wezzds laikds sem pirmajeem herzogeem Kuldigai jau ir faws alminu tilts reis bijis, kas bij

Kuldigas pillei pretti; zaur tiltu toreis pilsehtam raddufees stipra andele un leeliska dsihwe. 1621. gaddä mirris Kuldigä weens kaufmanns, Gohsin wahrda, kam peederrejuschi 12 kuggi un tee brauza starp Wentspilli, Leepaju, Sakku un Ulschwangu un wedda stipru andeli ar Wahzsemmi, Dllanti, Franziju un Spaniju. Bet schis pirmais alminu tilts 20. Merz 1615, herzogam Wilhelmam waldoht, tappa israuts zaur leelu uhdeni, kas gahjis par 4 assu augsteem Wentes krassteem pahri un no ta laika arri pilsehta dsihwe fakla eet atpakkal. Taggad nu zaur Kursenmes zeen. gubernatora k. ruhpihu gahdafchanu Kuldigai ir ta leela dahwana no jauna peefschkirta, ka ir faws pastahwihgs tilts. Bai tad nu plaukst no jauna!

Rihgä 5. Oktober wakkara weens peedsehris dselzeka farggs, isdeenejis saldats S. nehmees pa dselzeka schkeenehm lehkaht un nemannijis, ka rattu rinda no Dinaburgas nahkdama tam usbraufusi wirsä, wihrs tizjis pee semmes sweests un wiffi ratti pahrgahjuschi pahri. Un lo dohmajeet, wihrs palizzis ne-aistifts, lezzis augschä un splaudidams gahjis prohjam, til jau gan til drihs wairs ne-ees ar waggoneem badditees.

Kalsnawas zeen. mahzitajs T. Doebner, ka dsirdam, effoht to leetu isgahdafchanä nehmis, ka ar nahkschu gaddu tahs missiones lappinas (no Werdawas) atkal arri latweefchu walloda warr isnahft.

Is Silzeema sinno „Balt. wehstn.“, ka tur us mahzitaja usajzinafchanu 23. September dibbinata fabeedrotu Rohpafchu-Allafchu-Wangafchu dseedafchanas beedriba. Mahlpils un Skujenes faweenoti dseedataju kohri 16. Septbr. Wittes muishä konzerti un weefsbas wakkaru noturrejuschi, fawus pirmus gadda fwehtkus noswehtidami.

Behterburga. Finanzministerijai, kas taggad drihs beigs kalt sifku fudraba naudu par 6 milioni rublu, ir atwehlechts ja wajadsihgs wehl par ohtri 6 milioni sifku naudu list kalt.

— Klaweeru fabrikants Schröders Behterburgä, kas par fawahm klaweerehm gohda usteifschanu Wihne dabujis, gribbedams fawu preeku ar wisseem faweem fabrika strahdneekkeem dalliht, kas tam palihdsejuschu gohdu ispelniht, ir strahdneekkeem 1 darba stundu no deenas atlaidis, no lohnes ne lo ne-atraudams.

Behterburgä to nakti us 3. Oktober stiprs wakkara wehjsch fadsinnis Newas uppä uhdeni par 9 pehdas us augfchu, ta ka weetu weetahm semmakds nammds bijuschu pluhdi; turklaht plohsijufees tahda wehtra, ka nammi trihzejuschi un dauds leeli kohki aplausiti.

Samaras gubernä laudihm par dauds leels truhkums; arri tee, kam wehl kahds masums no laukeem bij gaidams, ais flakta ruddens nedabijuschu scho masumu fawahft; jau taggad mak ohsola sibles un leel pee milteem, ka til warretu dsihwibu pawilkt.

No Rihwas tee semmes gabbali us labba Amu-Darjas uppes krahta un täpat ta falla, tur schi uppe ee-eet Aral eserä, ir panemti un Kreemu semmei peedaliti, faws gubernators par turreni waldis; arri zittur

tahs rohbeschas irr palihdsinatās. 12. August Kreewu farra spehks isgahja no Rihwas, patē lāns tohs pawad-dija un tad firnigi atfweizinajees; Kreewi tam pametta 19 leelohs gabbalus un 500 flintēs, lai spehji nokarroht famus prettineekus un ispildiht fo irr apfohlijees; taiš jaun-eeemētōs gabbalōs paleek labba teefa farra spehka.

No ahrsemmehm.

Wahzu owifes irr pilnas pahrunnafchanu par 2 grahmatahm: 7. August pahwesta tehws bij kralstijis lepnu, rupju grahmatu pee Wahzu keisara, jo pahwests tur fakka, 1) ka wiſſi waldifchanas darbi no Wahzu keisara eimoht us to, ka warretu kattoku tizzibu ispohtstih, 2) ka effoht jadohma, ka keisara pascha prahts us to gan ne-eimoht, bet til winna waldifchanas lungi to isdarroht, 3) ka schim kā pahwestam flahjotees pateesibas zellus rahdiht ikweenam, jo kates, kas effoht reis kristihis, peederroht sem pahwesta. Us to nu Wahzu keisars 3. September smalkōs wahrōds irr dewis skaidru atbildu, 1) usrahdidams, ka pahwests gan ne fo skaidru no Wahzsemes nesinn un maldahs, kad to tizz, ka pawehles tohp darritas, kas nau pehz keisara prahta, 2) isteiz fawu schehlumu par to greisu zellu, kurrā dauds kattoli, ir pat augsti biskapi eeklibduſchi, ka eeskatta par grehku, rahdiht paklausibu waldifchanai, tur ta nemas wehl nejawzahs tizzibas leetās, bet til par kahrtibu gahda; kā kristihgs waldineeks apfohlahs scho fawu kehniu amatu west, lai buhtu prettineeki kahdi buhdami un zerre, ka pahwests gribbedams Deewa wahrdam kalpoht, buhs palihdsihgs pahrgalwneekus zellā eegreest, 3) us pahwesta lepneem wahrdeem, ka wiſſi winnam peederroht, atbild: „Da ewangeliska tizziba, kurrāi, kā Zuhju fwehtums to gan sen sinn, es tāpat kā manni tehwi peederru ar wiſſu fawu pawalstneeku leelo pufsi, ta mums ne-attauj wis starp Deewu un few peenemt zittu kahdu starpineeku, ka til ween to Kungu Jesu.“

Sakschu frohna printscham to nakti us 12. Oktober brauzoht gaddijufees ta nelaine rattōs apgahsees, tā ka ratti uskrittufchi wirfū; daktera palihdsiba gan tuhdaflaht bijufi; zerre ka no fadausifchanahm warreschoht isahrsteht.

Starp Austrijas un Turku semmes waldifchanahm bij un irr wehl tahda fanihlfchana; raksti skraida schurp un turp; no Turku pusses bij apwainofchanas laudis is-laitas, it ka Austrija ranga few peelabbinahnt Bosneschus un us to atkal nahja stipri atbildas wahrdi. Taggad kā dšird Turks effoht atbildinajees.

Franzija fen eet kā pa bishu strohpu, weeni gribb Schambor grafu zelt par kehniu, ohtri atkal ar kahjahm un rohlahm tam pretti; presidents isgudrahm nerunna ne wahrdu lihds un til noklausahs. Wehl tur ees deesgan raibi.

Abissinija (Afrika), tur preeksch gaddeem Englantei farfch bij pret turrenes keisaru Teodoru, taggad irr par waldineeku Johans II.; wiſſch skaitahs gan pee kristigeem, bet firds tam irr wehl tohti breefmitiga. Weenam, kas arri bij dsinnees par keisaru tilt, wiſſch pawehleja abbas auſis peebahst ar schaujamo willu, tā ka us weenu

fitteenu galwa miltōs fashklibda; 27 saguhstiteem wiſſch likka labbahs rohkas un kreifahs kahjas nozirst un tad nosweest par barribu lauwahm un tihgereem. S.

Barroschana ar kartupelu lafsteem. Kartupelu auglis faturr eeksch wiſſahm sawahm dallahm gitti, fo fauz par „solanihm“. Kad schi giste leelakā wairumā teek eebruhmeta, tad ta warr reibumu, irr pat nahwi atneft. Ja nu tomehr kahds gribbetu jeb tam waijadsetu ar kartupela lafsteem lohpus barroht, tad tas til tā warr darriht, ka til treschu waj zettortu dalku peeleeft pee zittas barribas flahnt, un to wahritu uhdeni, kurrā lafsti bij futtinati, wiſſadi noleij nohst.

C. H. B.

Mescha degschana Wiskonsina Seemel Amerikā.

Seemel-Wiskonsin-guberna agraf bij bees meschs ar diwahm uppehm, Foks-uppi un Grihnbek-uppi. Birnee kolonisti, gandrihs wiſſi Wahzeefchi un Belgeefchi iszirta zellus zaur meschu un apmettahs mescha widdū tahdās weetās, kas semmes kohpſchanai derreja. Tad wiſſi fewim uszirta mahjinās no kohkeem un kahdus tihrumus semmes fataisija preeksch fehſchanas, kohkus jeb nozirsdami jeb nodedsinadami. Pee dedsinaschanas gauschi jafargajahs. Jo ja meschs fahnt degt, tad neweens zilweks to ugguni nespehji nospeest un ja pee laika leetus nelihst, tad wiſs meschs ar wiſſahm ehlahm, kas tur eekschā atrohдахs, noslihst.

Ar laiku Seemel-Wiskonsina iszirta un isdedsinata mescha weetā pilfehntas irr iszehluschahs. Tahs wisleelakahs pilfehntas atrohдахs pee Foks- jeb pee Grihnbek-uppes, til labb' andeles un fuggofchanas dehl, ka arri tadeht, lai pilfehntas no ugguns netiktu aprinkotas un eeflehgtas, kad meschi fahntu degt.

Seemel-Wiskonsina eedfihwotaji gandrihs wiſſi dšihwo no semmes kohpſchanas jeb no kohku fataisifchanas. Grihnbek pilfehntas tumumā atrohдахs kahdas pee-desmits jahgu dsirnawas, tur kohki teek fagreesti par dehkeem un schindekeem. Seemel Amerikā wiſſu ehku leelaka dalka no kohkeem buhweta. Tadeht warren dauds dehku un schindelū waijadfigi un fugges pilnas ar schahm mantahm gaddu no gadda no Wiskonsina us zittahm Seemel Amerikas gubernahm teek aiswestas. Par schahm kohku mantahm labbu naudū malka. Tapehz arri tee Wiskonsina aprinki, tur stipri ar kohkeem strahda, irr deesgan turriigi. Strahdneeki dsirnawās dabbu diwi lihds tschetri dollarus par deenu un gandrihs wiſſi netahlu no sawahm dsirnawahm fewim masas mahjinās usbuhwejufchi, tur wiſſi ar fawu familiju pilnā meerā dšihwo.

Ta waffara 1871. bij gauschi karsta un faufa un gandrihs tā israhdijahs, it ka leetus effoht nomirris, jo triju mehneschu laika weenu paschu reis ween lihja. Wiswezzakee Wiskonsina eedfihwotaji tahdu faufumu nebij peedfihwojufchi. Sausuus bij til leels, ka pa-

schas purwis isschuwa. Ruddeni Wisconsinâ papilnam lectus mehds liht. Tapehz semneeki ihpafchi ruddeni isdedfina kohfus un kruhmus, ka nahkoshâ pawaffarâ tur warretu feht. Arri schinni ruddeni semneeki tâ darrija, zerredami, ka pehz kahdu laiku lectus lihfschoht un ugguni isdsehffchoht. Bet lectus weeta nahza stiprs wehffsch, kas ugguni ar brihnischligu ahtrumu tahlahf dfinna, tâ ka weenas nedelas laika tuhffstohsch peezsimts Anglu kwadrat juhdses stahweja pilnâs leesmâs. Ugguns iszehlahs 15. September. un 13. Oktober. wehl plohsijahs pilnâ spehka. Pa wissu to laiku neweena patti lectus pillite nelihja.

Birmais nelaimes sinnotajs bij duhmi, kas til beesi bija, ka ar mohklam ween desmits kohfus sewis preefschâ warreja redseht. Saule, mehnes un swaisnes pa starpam ween bija redsamâs, tad stiprs wehffsch us kahdu brihdi duhmu mahkonus aisdinna. Lai gau Septembri un Oktobri Wisconsinâ deesgan auksti mehds buht, tad tomehr zaur to mescha degschanu scho gadd' bija til karsti tâ feena laika.

Tuhlit no pascha eefahkuma Gribnebeh pilsehta nahza sinnas no wissahm puffedm, ka ehkas, schkubni ar feenu un labbibu, fehtas, eisenbahna fledes un lohpi fadedfinati. Wissos zeemds, kas meschâ atraddahs, eedfihwotaji tikka istrauzeti zaur ugguni un jaunee un wezsee, wihreeschi un seeweefchi steidsahs paligâ pee dschschanas. Wilka grahwjus un likka pilnâs uhdens muzzas ap wissu zeenu, ar wahrdu fakloht, lautini darrija, fo til ween spehja, ka uggunam warretu pretti turretees. Bet tomehr jau pehz ihfu laiku kahdas jahgu dsirnawas nodegga. Bet drihs nahza wehl flittakas sinnas.

Weens zeemâ netahlu no Gribnebeh uppes pawissam nodegga un kahdas diwidemits familijas behdsa pee paschas uppes, fur pilnu deenu lauka bes kahdas berribas pawaddija un tad no garram braufdamas twaika lugges tikka usnemtas.

Gandrihs wiffi tilti, wairaf' ne tâ diwisimts dsihwojamas ehkas, schkubni ar kweefcheem, dsirnawas un tuhffstochas affis malkas nodegga. Familijas pa simtahm behdsa is sawahm degdamahm mahjahm, fur tahs wehl nupat laimigi bij dsihwojuschas. Ta leelaka dalka no winneem zittu nelo neglahba, tâ tahs drehbes, kas teem bija muggurâ un tâ tad winni pa eelahm apfahrt gahja, pee zittu kauschu durwim deedeledami.

Wiffas publes pret ugguni israhdiyahs weltas. Nehahds zilwezihgs spehks leesmahm newarreja leegt, sawus uppurus noriht. Ugguns lehza ir pahr uppehm un straumehm. Dauds zilweku, kas meschâ dsihwoja, behdsa is sawahm mahjahm, pirms ugguns tahs bij aistizis un meklejahs weetas, fur sawas dsihwibas pehz wareja drohschi buht. Sawas mantas winni atstahja leesmahm. Arri postes sawu amatu wairs newarreja ispidiht, tapehz ka jessi ar degdameem kohkeem bij aplaisti. Arri tahtrafstitawas stahweja meerâ, jo kahrtis nodegga un drahtes isluffa.

Neween mahjas un mantas ugguns apflahdeja, bet arri zilwekus. Gribnebeh pilsehta eedfihwotaji zaur tahdahm sinnahm palikka gauichi nemeerigi, winni nehahdu darbu wairs nestrahdaja un us eelahm kauschu pulki stahweja, par to runnadami un spreedami kahdâ wihse uggunam warretu pretti turretees. Katru natti skattischanas rinkis bij apgaismohts zaur tahm uggunim, kas wissapfahrt plohsijahs un deenâ beesi duhmi peepildija pilsehtu un wissu apfahrtēju apgabbalu.

Ewehtdeenâ, 8. Oktober, pret waffaru zehlahs leels wehffsch, kas lihds puenakti par anku bij palizzis. Zau no apfahrtjahm weetahm laudis nahza, palihgu mekletees pret leesmahm. Jauni un wezzi no Gribnebeh pilsehtas turp stahdsahs palihgâ, bet nelo newarreja ispariht. Gandrihs tâ isliklahs, it ka pastara deena buhtu atnahkusi. Gaisâ bija weenâs leesmâs un wissu gribbeja noriht. Kur kohku nebija, tur semme degga, 1 lihds 2 pehdahm dsillumâ.

Gribnebeh pilsehtai par laimi wehffsch stahjahs, pirms leesmas pilsehtu bij aistiffuschas. Bet tahs behdu sinnas, kas deenu no deenas nahza, bij breefmi-gas. Wairaf' ne tâ tuhffstoch zilweki weenâ stundâ leesmâs sawu gallu bij atradduschu. Dauds no winneem gan no duhmeem noslahpeti tikluschi, bet dauds arri dsihwi tikka zepti, pirms nahwe winnu mohklam gallu darrija. Pa fimteem tee no leesmahm eewainotee gull pee semmes un dauds no winneem mirst iddeenâs. Wairaf' ne tâ tuhffstoch mahjas, basnizas, dsirnawas palikka leesmahm par laupijumu un bes tam warren dauds labbibas, feena un riklu bohjâ gahjis. Ta flahde irr warren leela, kahdi desmits millioni dollaru. Gandrihs peeztuhffstoch zilweki bes pajumta palikkuschu apfahrt blandahs, kas wehl preefsch weenas nedelas meerigi sawas mahjas dsihwoja un kas taggad nesinn, fur maises kumofu un pajumtu dabuht. Wihri, kas wehl nupat bij gauichi bagati, taggad par nabageem palikkuschu. Ar wahrdeem newarr istahstiht wissu to flahdi, kas zaur leesmahm notikkusi. Gandrihs wiss Seemet Wisconsin dsihwo no kohku-dehtu un schindetu pahrdohschanas. Taggad wiffi kohki nodegguschu un mas ween zerribas, ka winni atkal augs, jo ugguns ir paschas faknes irr isdeldejis.

(Us preefschu beigums.)

Saimneeku skohla.

Beenagohws un peens. Peens taisahs gohws tesmeni, fohkshs ar atneschanahs laika tuwofchanahs, un irr paschâ wairumâ ihfi pehz tella atneschanas. Bet irr arri peedfihwohts, ka jaunâs gohtenes, kas wehl nebij nei atneffuschahs nei grubfnejas, tomehr jau peenu dewa; irr arri tas peeredseht, ka bulki un ahfchi peenu dohd (arri wihrischku lohpeem irr puppi, kas zaur flaukschannu warr stipri peebreest). Tapehz tad irr par labbu atrahs, ka jaunâs gohwis jau preefsch atneschanahs tohp flauktas. — Peens rohдахs is affimim, bet ihfi par

peenu tik tohy tesmeni. Waj peena irr dauds un waj wiasch irr labš, tas irr pehz tam, kahds tas lohps irr un kahdu ehdamo tam dohd. Jau no auguma gohwi no-škatta waj ta peeniga jeb ne. Ihpafchi mehds luhkoht us to „peena speezeli.“ Tã nofauz tahš sħmes, fo redš pee tahš faweesulotas spalwas; weenas eet no teem 4 puppeem jeb tesmena sħrihpahm un aiseet gar wehderu us nabbas pufsi, ohtras eet gar zifkahn us augfchu. Pehz tahm us abbahm kaunuma pufsehm redsamahm rohsehm no atšchgarnas spalwas, waj tahš irr leelas waj masas, mehds nokohpt peena bagatumu jeb nabadšibu. Tahlakas sħmes irr arri tesmena leelumš, jeb žik leelas un kã eet tahš peena ahderes.

Pahrdaudš leela peena dohšchana, ka to dajchureif pee gohws atrohd, warr arri buht slimmiba un tahdas gohwis pehzgaddos pawiffam nowahrgit un dabuhn plaufchu diloni. Tahdas kaites ihpafchi tur rohdahš, fur nedohd deesgan spehzigas bariabas. Tur tad ar peenu aiseet meefas spehki un labbumš. Gohwis, kas dohd dauds un treknu peenu, retti buhs paščas treknas, tapehz peeniga gohws praffahš arri labbu kohpšchamu. Starp bariabahm irr paščas, kas ihpafchi peenu pawairo: kã ahbolini, šaldahš sahlites, brahga, ekkas rauschas, drabbinas, šlijas, wahritas ausas u. ž. Tesmena wainas, fur peens netohp labbi šchirtes, derr par peena dšinnejeem, fenkel, korianders, dilles u. ž. Tãpat atkal irr augi, kas peenu apturr: wiffas šlahbahš sahles, pahšschu augi un ihpafchi wikli un firni. Kad dohma, ka gohws rihtos dohd wairahš peena, bet wahjaku peenu ne kã waktarã, tad maldahš, tas tik nahš no ta ihfaka waj garrata laika, fur peens krajhahš. Peens irr jo treknahš, jo ihfaku laiku pehz aishgjušchahš flaukšchanas un atkal wahjahš, kad gohws labbi ilgi stahweja neslaukta. Trihs reisiga flaukšchana isdohš ar weenu wairahš un treknaču peenu ne kã diwreisiga. Jau tesmeni eefahš peens tapat šchirtees, kã wiasch pehzahš traukã šchirrahš. Tesmeni pašchã appafschã šakrahjahš tas wahjakais, uhdena pilnais peens, wairahš us augfchu irr peens ar weenu treknahš. No tam tas arri nahš, ka tas beidsamais peens irr ar weenu treknahš ne kã tas pirmois. Kad gohwis netohp škaidri isflauktas, tad ne tik ween, ka šlahde pee peena wairuma, bet arri pee treknuma. Kã karstums un pehrfona gaisš peenam traukos irr mannamš, tã pa dallai arri jau tesmeni.

Waj šchirtee telli jaturr peeseeti jeb wallã? Rai to leetu warretu isdibbinahš, tapehz isprohweja tã: Nehma 12 tellus, kas bij weenã laikã dšimmufchi. Wišfi 12 dabuja 48 stundas pee mahtes sħst, tad nu 6 tappa peeseeti un 6 warreja šwabadi štaigaht. Abbeji dabuja weenadu peena un bariabas teefu. Abbeji apgahjahš weenã laikã wehršchos un 2¹/₂ gaddu wezzumã atneffa wišfi 12 tohs pirmohš tellus. Iru nehma to peenu no weenahm un ohtrahm ihpafchi mehriht un 46 nedetu eewehrojums israhdiã, ka tahš 6, kas tellu deenãš bij tuhdał peeseetas turretas, dewa dauds wairahš peena, kã tahš ohtras 6. Bet šchihš 6, kas bij ar weenu šwab-

badibã augufchas, bij atkal no auguma un fauleem dauds štiprakas un prahwakas, katra bij ar 5 pohdi šmaggaka. Tã tad ta mahziba buhtu šchi: Tellus, no kurreem lai isnahš peena gohwis, buhs tuhdał no dšimšchanas turreht peeseetus, bet bulenus, kurri ar sawu spehku jeb galku lai kalpo, buhs laist šwabbadibã.

Kastanu ahbotus warr it labbi preefch šehrkelehm bruhkeht. Winnus tad wajaga šarihweht jeb šastampaht; us to putru usleij uhdeni, isjauz labbi zauri un eeleij wiffu šcho šchidrumn maifã no pašchidra audekla. Upmaifohht un ar weenu uhdeni šlaht leižohht nu masgatahs šehrkeles maifa un tik ilgi, kamehr uhdens nau waisš peenais. Kad nu irr dibbenã nostahjušchahš, tad noleij to uhdeni, ismasga wehl reis ar uhdeni un kad nostahjees, noleij šcho uhdeni, tad isnemm, kalte un paglabba šaufumã. Šchihš šehrkeles wo kastanu ahboteem irr tik pat labbas, preefch šmalkeem audekteem, kã tahš labbakas šweefchu šehrkeles.

Kad gribb študras atgainahht no augtu kohkeem, tad wajaga tik katram jaunam kohzinam appafschã apwiklt ar krihtu weenu rinki, par to študras ne-eet labpraht pahri. Pehz štipra leetus japahrweht no jauna.

Gurfišchi lohti labbi isdewahš tur, fur tik lihds kã tee bij družzin pa-augufchees, teem palikka appafschã šarus un maidiaus, tã ka negulleja us semmes un warreja ar gallinu družzin us augfchu wihtees.

Bret pluffkumu waj deggumu irr ta labbaka sahle, kad tuhdał ahtrumã to šadeggufcho weetu apšmehre ar „kollodijum,“ kam irr peejaukts družzin „rizinus eka.“ Zaur to tad gaisš newarr peetikl šlaht; arri ta šmalka irr lohti patihkama. Šchahdas sahles warr katrs nammatehws šew mahjãš turreht.

Kursemmes milsu kalns

pee Luffkuma pilsehta.

Reid.: Zu Mantua in Barden.

1. Wezš Milšis galmu kratta *)
Kã škuijas semmẽ birft,
Pahr jubras lihzi škatta
Us Rihgu — wikat irft.
Tur tšchetri lungu rohbeschi, **)
Un filli mešchi bangofchi,
Pee kalna šahjahm šnaufch.
2. Tur Durbes pilli škattam
Us augstu weetinu,
Kas Šchlofenbekei blakkam —
Šlohzenes tekkumu.
Iru Luffkumu warr eeraudšibt;
Bet Irlawu tik apmanniht,
Kur tautas gaisma aušt.

*) Milsu kalns irr 350 pehdas augšs un ittin šahws. Kalna gallã aug lohki. Dšidam, ka taggadejs Šchlofenbekes zeen, dšimtskungs effohht kalna galku ar pukkehm un žitteem augeem apšahdijs.

**) Tee 4 lungu rohbeschi, kas pee kalna fatell, irr: Nauschu, Žerštes, Šchlofenbekes un Krohna Luffkuma mešch.

3. Bahr kalna galwu swaida
Sihws pehrions sibbinas,
Un labbas deenas raida,
Mismirst tohs drebbulus.
Wirs kalna kohlu lappinas
Binn behrni tehweem veemianas,
Un seedus frohni sprausch.
4. Tee kohli tshufft tur dsihwi,
Par wezzu gahjumu,
Par tautas gaismu, brihwi,
Par garra plaukschanu.
Kur zitreis schlehpi schindeja
Un tehwu tehwi farroja,
Tur behrni meerä smaid'.
5. Us preekschu tauta sprauschahs
Un pawassara seed,
Zaur mahneem gaisma lauschahs,
Jau tauta kohräs dseed! —
Nu pukkes — dsimtskungs dehstijis,
Wirs kalna augus stahdijis
Us Milsa galwinu. —
5. Deems jauneem meeru raida,
Lai juhra bango, krahz,
Kalns faules starräs smaida,
Vai to arr' meschs apschrahz.
Tu, Milsu kalns,*) të kursemmë,
Sweiks effi, mihlä tehwsemmë,
Us augschu zeltees rahd'!

Tew dseefmu frohni wiju,
Tu, staltais millemis,
Kur pats preeksch gaddeem biju.
Tew' fweizu, redsejis, —
Wirs tawas Armas galwinas
„Deems swehti laudis tehwijas“!
Mehs barrä bseedajahm. —

E. F. Schönberg.

Teefas fullainis par skohlas usraugu Leischös.

Zik behdigi daudsreis wehl skohlotajeem eet, to war-
ram të no schi ihfa raksteena redseht, to es ihfa laika,
Leischös par skohlotaju buhdams, pats peedfihwojis un
fuhri, gruhthi isbaudijis esmu:

N. pagastä bija preeksch mannis weens teizams skoh-
lotajs bijis, kas sawu peenahkumu lä waijaga weddis
un dauds pee ta pagasta labklahschanahs darrijis bija,
par to daudsi no labbakajeem pagasta lohzeekem ir scho-
deen wehl sawu wezzu skohlotaju peeminn un augstä
gohdä tur.

Bet Juhš nu waijaseet, lamdehl gan tad winnam
ja-iseet un no tahs weetas ja-astahjajs? Tad klausatees:
të irr — teefas fullainis par skohlas-usraugu! Zohzigi
un ehrmoti gan, bet wišs tikkai plikka un kaila pateesiba
— jo teefas fullainis irr pagasta wezzaka brahlis!

*) Us winnu stahwedams warr, staidrä gaisä, redseht 3 Ribgas baini-
jas tohras, lä: Dohmas, Pehtera un Zehfaba balmizas, apfahre-
jas muishas, Tulluma pilsehu, Irlawas seminari un Durbes pilli.

Kad skohlotajs tikkai kaut tur kahdu sohli no ehlas
bija ispehris — të tublit pagasta wezzakajam sinna
klaht, ka skohlotajs nedelahm apfahrt wasajotees un
sawu amatu nekohpyoht lä nahkshs.

Tik lihds lä skohlotajam kahdi raddi bija abraufu-
schi, të sinna atkal pee pagasta wezzaka, ka schis balles
turroht, no skohlneekem par mahzibas grahmatahm
dubbultu maksu nemmoht, zaur kam tohs weefus ar wi-
fadem gahrdeem ehdeeneem un wihneem meelojoht. Tik-
kai lä weens behrns drufu tohp pahrmahzibts, të tublit
simtu sinnas un wehstis apfahrt, ka behrns kaujoht un
kappajoht u. t. pr.

Zaur tahdeem un dauds zitteem neekem tikka skohlo-
tajs tiktah waijajts, lamehr winnam no sawas weetas
gribboscham jeb negribboscham waijadseja atstahtees.

Nu pagasts mekleja pats few weenu skohlotaju, jeb
ihsteni falkoht, tikkai tas pagasta wezzakais weens to
leetu wedda.

Es tikku peenemts un falihkts.

Meers wišsapfahrt waldija — bet tikkai us ihfu
laifu. Tapat, ka kad debbes papreeksch noskaidrojahs
un rahma paleef — wišsi wehjini nostahjajs — lehni
jo lehni mahkufi sawelshs un sakrahjajs un us reisu —
lectus lä ar spanneem semmë gahschahs un pehrions, lä
breesmigi ruhgdams lauwa, semmi dimdina. Us matta
tas të tä arri bija. Pehz pusgadda laika jau arri no
mannim taggad tahs paschas wehstis — ar peelikkumeem
— teef pagasta wezzim no ta teefas fullaina preekschä
zeltas un winna brahlis, tas gohdigais pagasta wezzis
nenahk wis paluhkoht, lä es sawu amatu pildu, bet luhko
tik us to, waj teefas fullaini turru mihfu un tä tad
nemmahs mannu dsihwi gruhthi darriht un fuhrinaht, tä
ka es warru pilnigi eelsch ta wahrda „nemeers pohsta“
par professori buht un saweem klausitajeem tik dauds
brihnumu preekschä list, ka winneem wišsi matti stahwu
zeltohs un kurri wehl dauds breefmigaki buhtu ne lä
„Breesmigi, bailigi spohgu stahsti“ no Clemens kunga
farastiti. Tapehz mihlas pagastu waldischanas no zittu-
renes, wišuwairahf Juhš pagasta weetneeki! nemmatees
few scho behdu gabbalu pee frds, apdohmajeet, ka
effat swehti fohlijuschees par pagasta labklahschanohs
gahdaht! Jspildat tad sawu swehrestibu, un ruhpejee-
tees arri us to, ka Juhfu skohlotajeem netruhkt meeri-
gas dsihwes, ka netiklas schelschanas, strihdes un ais-
tikschanas tam gruhthi darba strahdneekam, Juhfu skoh-
lotajam, preeku nesaude puhletees par Juhfu dahrgako
mantu, bet ka tas ar preezigu sirdi warr strahdaht sawä
amatä. Tik tad wišs winna darbs labbi seknefees un
Deems sawu swehtibu dohs, bet zittadi sinneet drohschi,
ka tahs nopuhtas jeb affaras lahps Deewa aufis un
apfuhdschs.

—erg.

Wihklas usminneschana 41. nummurä.

Warrawihksue.

Basnizas un fkolhas sinas.

Weens Kungs, weena tizziba, weena kristiba.

Rahditajs: Sinas. Skohlotaju fapulzes Tingeres muischa. Bauffas apriska fkolhotaju zettortas fapulzes protokols. Dabwanas.

Sinas.

No **Lipstumuischas** mums raksta: Par schejeenes pagasta fkolhu bij jau Latw. av. Nr. 36 kahds wahrduisch fazzihst. Mehs ne kad ne-effam leegufchi, neds arri leegsim tam sche jau 20 gaddus ustizzigi kalpojufcham fkolhotaja lungam winna peenahlamu nopelnu. Bet kad winnam waffara kahdi 20, zitreis 30 un seema kahdi 90, ihpafchi scho seem buhs dauds wairahl — behrnu fkolha atrohdahs, tad gan mums ta kahroschanahs daschu reis zehlfuchs, lai winsch fewim pats palihga fkolhotaju eegahdatohs; tomehr ar to ne kad ne-effam winnu luhfojufchi kaut ka apwainoht. Luhdsam, muhs no schahdas pahrmefchanas atfwabbinahst. Warram wehl taggad arri fazzihst, ka muhsu fkolha jau irr palihga-fkolhotajs peenemts. Skohla wehl truhft masas ehrgelites un Giropas un Baltijas landfahrtes. Pagasta laudis jau sahl dohmaht uf fakolekteereschanu preefsch schihs waijadstibas, — Tik muhsu masa basnizina irr sche wehl aifweenu drufzin nepeekohpta. Ehrgelites basniza stahw wehl aifweenu nepahrlabbotas. Zerram, ka arri tam taps lihdschts.

See **Lehrpattas** universitetes schinni pusgadda stahw amatos 58 professori un augsti fkolhas kungi: (6 preefsch teologijas, 6 preefsch juristeem; 17 no dakteru gudribas, 11 no wehstures un wallodahm, 13 no dabbas gudribahm un 5 preefsch jaunakahm wallodahm). 4 professoru weetas irr walka. Studentu skaitis 1. Septbr. bij 768. Kamehr universitete pastahw wehl nau tik dauds bijufchi. Starp studenteem bij no Widsemmes 345, is Kursemmes 141, Iggauun semmes 90, zittahm Kreewijas puffedm 185, is ahrsenmehm 7. Par mahzitajeem studeere 92, juristi irr 205, par daktereem 225, par apteekereem 66, walstsbuhfchanas wallodas un wehsturi 91, dabbas gudribas 89.

Skohlotaju fapulze Tingeres muischa tai 28. Augusta 1873.

Ka jau pagahjufchu fapulzes raksteenu*) beigdams, peeminneju: Dundangas zeen. kunga brahlis, barons

Th. v. Sacken, ka jau peefohlija, schoreis muhsu fkolhotaju fapulzi usnehma Tingeres muischa fawa pilli un pee fawa galda. Tas wiffai fapulzei bija par leelu gohdu; un zil sinnam, winsch laikam buhs tas pirmais no Kursemmes muischneekem, kas fawa apriska fkolhotaju fapulzehm tahdu gohdu rahdijis. Sirnigu paldeews winnam par to!

Schoreis uf fapulzi bija fanahlfufchi 18 fkolhotaji, un bes teem wehl ka gohda weesi: zeen. barona kungs Th. v. Sacken, Hugenbergas zeen. mahzitajs no Kindes (Angermunde) un Urbana zeen. mahzitajs no Uhr-lawahm.

Bullsten 11. ar rihta luhgfchanu, ko Urbana zeen. mahzitajs noturreja, fapulze eefahkchs.

Tad fapulzes preefschneeks, Dunsberga k. peeminneja, ka ar beidsamo fapulzi, Rubbeles fkolha winsch wiswairahl runnais par Latwifku pareisrakstifchanu jeb ortografiju, ka to arri tai protokolole warr lassihst, un beidsiht ufdewis, lai katre to leetu mahjas labbi pahrdohma un schinni fanahlfchanan fawas dohmas par to isteiz. To winsch nu arr zerroht sagaidiht. Tad winsch fawa runna wehl peeminneja Rihgas wispahrigu fkolhotaju fapulzi un tahs 3 wispahrigas tematas jeb punktes, kas tur tappufchas preefscha zeltas: 1) par dseedafchanas kohpfchanu, 2) par fkolhenu meefigu un garrigu atihstifchanohs un 3) par derrigu fkolhas grahmatu apgahdafchanu. Warr buht, ka fapulze schija fanahlfchanan par weenu waj ohtru no schihm punktehm gribbetu aprunnatees. Tad winsch no fawas puffed wehl peeminneja, ka fapulze aprunnatohs: zil garfch lai buhtu fkolhasgadda laiks; jo ar to seemas fkolhas laiku, no Mahr-tineem lihds Jurgeem newarr istiktees, kad fkolhenu kreetna' gribb pamahzihst. Toprohjam: Kahdas sinnatibas laufchu fkolhas wiswairahl lai mahzitu, ka tahs wifs ahtraf' warretu eemahzihst, un zil tah muhsu pagastu fkolhas fkolhenu tais mahzamas sinnatibas waijadsetu weft. Jo dauds zilweki dohma, ka fkolha tik jau irr fkolha, waj pagasta fkolha waj gimnasija u. t. j. pr. un tadeht ir no pagasta fkolhas gaida behrnus wiffas sinnatibas pilligi ismahzitus; bet kas tatschu neka nau eespehjams.

Beidsiht Dunsberga k., ka fapulzes preefschneeks un Meyer k. ka rakstuweddejs, luhdsa lai nu pehz 3 gaddeem tohs no faweem amateem atlaistu un atkal zittus

*) No Dundangas. Latw. awifchu peelikkuma, Nr. 28.

tais weetas eezeltu. Bet fapulze weenâ prahâ fchohs paschus atkal famôs lihds fchim weftôs amatôs eezehla.

Dünsberga f. preekschliffumu, par ffolhlaſ gadda laika garrumu, mahzibas kahdibu un zittahlibu wehl eepreekschâ lifka pee mallas, un Hugenberga zeen. mahzitaſ ſinnoja, ka wiſch tohs ffolhlotaju atraitnes lahdes liffumus, fo jau ſen apfohliſis, nu warroht fapulzei preekschâ lifk. Scho ſinnu fapulze faehma ar preeku un pateizibu. Hugenberga zeen. mahz. laſſija tohs liflumus preekschâ, patikka labbi; tomehr ſchinni reiſe wehl newarreja noſpreest, waj buhs ihſi derrigi, tadeht, ka nodohmaja tohs ſataiſht preeksch wiſſu Kurſemmes ffolhlotaju atraitnehm, un tadeht arri wiſſu to ſpreedumi buhtu wehl jadſird. Un lai wiſſi fchohs liffumus dabutu paſiht, norunnaja tohs pa gabbaleem eelikt Latweeſchu awiſes.

Trauberga f. no Dundangas tad fapulzei laſſija preekschâ ſaraſtu par rehkinafchanas mahzibu. Wiſch ſawâ raffiâ iſteiza, ka jaſargahs no mehanigas rehkinu mahzibas, pehz ka ffolhleri beſ prahâ zillaſchanas ſtrahdadami to drihs atkal warretu aiſmirſt, un nenestu nekahduſ augluſ. Schahda mehaniga jeb ſintefiga rehkinu mahziba eſſoht Weſtberga rehkinu grahmata, kaſ wiſſeem deefgan paſihſtama. Turpretti jo wehrâ leekama ta ta noſaukta analetifka mahziba (methode) kâ Grube un wehl zitti to jo weilaki mahza. Muns Latweeſcheem Bankina rehkinu grahmata pehz ſchihs metodes ſaraſſita.

Dreiberga f. laſſija preekschâ ſaraſtu par eewehroſchanahs jeb uſluhlaſ-mahzibu (methodi) un peerahdija, ka ta ffolhlaſ lohti lohpyama, tadeht ka ffolhleri prahâ zaur to jo wairahk tohp uſmuddinahts. Preeksch uſluhlaſ warr nemt gan dabbigus kermenus (leetas) gan tehluſ (bildes) gan arri ſklaidrus apraſſius par kahdeem kermeneem.

Uſ kahdu wiſſi uſluhlaſ mahzibu eefahkumâ warretu leetaht, to Neulanda f. Piſes ffolhlotajs, rahdija ar weenu no Schablowsky f. apgahdatu un nupat druffatu ahbezeju ar bildehm un plaitas papihra lappas ar leeleem Latweeſchu, Wahzu un Kreenu leeleem un maſeem druffu-un ſkrihwu-burteem.

Dhſolina f. Lingeres ffolhlotajs, turreja behrnu mahzibu par treſcho bauſli ar behrneem, kaſ uſ to bija ſa-aizinati, un pehz tam Urbana zeen. mahzitaſ fapulzei laſſija preekschâ katechiſaziju par to paſchu treſcho bauſli. Tad fapulze norunnaja, ka turplikkam uſ katreu fapulzes ſanahſchanu, diweem waj trijeem ffolhlotajeem waijadsetu katechiſaziju ihpaſchi par religiju turreht; jo ta gandrihs no wiſſeem ffolhlaſ darbeem ta gruhtaka, pee ka loikam katram weilibas truhtſt; un ta tomehr lohti waijadſiga. Pee katechiſeereſchanas waijadsetu kahdeem pahreem waj wairahk ffolhlotajeem zeeti uſklauſitees,

un tad fapulzei preekschâ lifk, kaſ pee tahs biſis teizams waj ſmahdejamſ, lai par to warretu pahrunnaht, ka neween labbaſ, ſklaidraſ un ſaprattigal jakatichſeere, lai ffolhleri warr ſapraſt un no tahs fo labba mahzitees. *)

Dünsberga f. nu wehl fapulzi atgahdinaja par Latwiſku ortograſiju un luhbſa ihſi atbildeht, waj wehl palikt pee wezſas ortograſijas, jeb, ja ne wairahk, dubultneekus atmeſt, fo wiſch labprah wehletohs, tapehz ka Nihgâ uſ wiſpahrigu ffolhlotaju fapulzi gandrihs jau wiſſi to peenehmufchi. Bet fapulze palikka pee tam, ka japaleek pee wezſas ortograſijas un gribeja nogaidiht to ſpreedumu, fo ta no wiſſp. ffolhlotaju fapulzes eezelta komiſſija ſchai leetâ iſdohs.

Bacha f. Kindes ffolhlotajs, laſſija preekschâ pahri preekschſihmes, kâ ffolhlaſ jamahza wehſtules rakſtiht, un ka tahdas wehſtulu preekschſihmes uſ wiſſadahm diſhweſ waijadſibahm waijadsetu kraht un ihpaſchâ grahmata nodruffaht. Sapulze aſſinna to par derrigu.

Treuera f. Sarkan muſſiſch ffolhlotajs, laſſija preekschâ katechiſaziju par dabbas leetahm un iſrahdija pee tam weilibu daſchu jaunu wahredu atraſchanâ.

Zehlabſona f. Koſchragges un Mageeres ffolhlotajs, laſſija rakſtu preekschâ, zit lohti labbas ffolhlaſ waijadſigas pee tautas meefigas un garrigas apgahſeſchanaſ; ka laudis to wehl ne-aſſiht un jaſpeeſch behrnus ffolhlaſ ſuhttiht. Ffolhlotaji ar ſawu uſzihtigu un miſhligu apeeſchanoſs ween wehl ffolhlu newarroht ar behrneem peepildiht; pee tam palihgâ janahkoht zeeneigem kungeem ar ſawu mantigu un ſpehzigu rohku un zeeneigem mahzitaſeem ar Deewa wahreem un Deewa luhgſchanu. Uſ to Neulanda f. peeminneja, ka mahzitaſeem, kam ſawâs draudſes irr ffolhlaſ, newaijadsetu neweenu behrnu peenemt pee eefwehtiſchanas, kam no ffolhlotaja nau parahdiſchana, ka peenahzigu laiku ffolhlaſ biſis. Tohs behrnus, kaſ preeksch ffolhlahm wehl pa maſeem, waijadsetu pa gaddu kahdureiſ pahrlauſinaht un müdrakohs ar maſahm dahwaninahm eepreezinaht. Katram ffolhlotajam waijadsetu ſawu pagahſta waldibu uſ to raudſiht peedabuht, tahdeem wezſakeem, kaſ tiſchâ prahâ ſawus behrnus no ffolhlaſ atrauj, uſlikt kahdu maſu ſtrahpes naidu u. t. j. pr.

Uſ nahloſchu reiſi apfohlijahs Schutte f. Ugales un Neulanda f. Piſes ffolhlotajs turreht religiuſigu katechiſaziju.

Hugenberga zeen. mahzitaſ wehl iſteiza gohda peeminas wahrdus lihds ar wiſſu fapulzi Dundangas zeenigam mahzitaſam Kahrlim Glaeſer, kaſ patlabban bija nomirris.

*) Uſ zittahm konferenzenem to irr par derrigu atradduſchi, ka konfer. waddonis uſ preekschâ liſſchanahm jeb arri pehz noturretahm katechiſ. weenu pallak ohra wiſſus uſſauz, lai ſawas dohmas un ihpaſchi, fur kahdu wainu atraddis, iſteiz. Redakt.

Dünsberga l. lihds ar wißu fapulzi wehl iffazzija fawu paldeew's zeenigam barona lungam, ka fapulzi tif laipnigi usnehmis un tif augsti apzeenajis.

Vullsten 10. ar waffara luhgſchanu, fo Eugenberga zeen. mahz. noturreja, fapulzi nobeidsa. K. E.

Bauſſas aprinka ſkohlotaſu zettortas fa- pulzes protokole.

Bahrbeles mahzitaja muiffa, tai 4. Septembert 1873.

Bee ſchih's fapulzes nehma dallibu 3 mahzitaji un 11 ſkohlotaſi; zaur neſinnafchanu bij dauds mahjäs pa- likkuſchi.

Sapulzi atklahja zeen. Bahrbeles mahzitajs, Grü- ner l. ar nodſeedatu dſeesmu, nihtu paſklubbinafchanu if Gwſ. 3, 14—21. un firſnigu Deewa peefauſſchanu.

Pehz nolaffitas pagahjuſcha gadda fapulzes proto- kole's laffija Kriſton l. preeſſchâ rakſtu par Bauſſas ap- rinka ſkohlotaſu fapulzehm, peerahdidams:

a) ka tas, kas fapulzës kluis apſpreeſts, palizzis lihds ſchim wehl ne-eewehrohts, pehz ta nau nepagallam darrihts.

b) Pagahjuſchâ fapulzë preeſſchâ likta preeſſchâ- fapulzës*) wehl ne-effoht eewefas, tadehl dauds ſkohlotaſi atnahloht neſataiſjuſchees un ne nemmoht pee aprinka fapulzehm mundru dallibu, bet tif weenigi ſinnoht fazzih: „ja“ jeb „ne“!

c) Sapulzës ſpreedumi netohpoht awiſes nodrukkati, un paleekoht tahdâ wiſſe preeſſchâ zitteem ſkohlotaſeem paſlehtpti.

Sapulze uf Kriſton l. rakſtu iffazzija fawas doh- mas ta:

a) Pehz fapulzës ſpreedumeem effoht ikweenam ſkoh- lotajam jazenſchotees darriht.

b) Preeſſchâfapulzës gruhti eegrohsamas, ihpaſchi tur, fur aprinka fapulzës tuwumâ nau ne weena ſkohlotaſa. Bet tahdas preeſſchâfapulzës warretu kaimiau draudſchu ſkohlotaſi fawâ ſtarpâ eewef, kâ jau Bauſſas draudſes ſkohlotaſi to darroht. Sapulzës wiſſeem runnaht jeb ſaraffitas dohmas zitteem preeſſchâ laffih, ne-effoht uſſpreeſchams. Klausidamees arri dauds warroht mahzi- tees. Kam tihloht, lai runnajoht jeb rakſtoht, kam ne, lai klausotees.

c) Sapulzës ſpreedumi effoht laifrakſtös janodrukka, bet tas jadarroht ar ihſeem wahrdeem un pehz pateefibas. Bei tam wehl rakſtu weddejam protokole pehz dimu mehne- ſchu laika, no fapulzës deenas rehkinahs, japeefuhta tuwa-

*) Webrnâ gadda ſkohlotaſu fapulzë jappa preeſſchâ likts, waj newarretu wiſſi tee ſkohlotaſi, kas uf aprinka fapulzehm fanahf, to waffaru preeſſchâ tam jau pee ta ſkohlotaſa fapulzetees, kurſch aprinka fapul- zes weetai wiſtuwaki.

kam mahzitajam, tas to dohd zaurlaſſihf faweem ſkohlo- tajeem un tad to ſuhſta tahtaf, kâ ſuhſtiſchanas rindâ pee- ſihmehts. Ifkattam mahzitajam ar faweem draudſes ſkohlotaſeem protokoli brihw paturreht 1—2 nedelas.

Kronbergis: Par tahdahm leetahm tif waijadſetu fapulzës ſpreeſt, kurras fapulzës arri ſpehj iſpildiht.

Sapulzës atbilde: Domehr warr tahdas leetas pah- runnaht un rakſtös fawas dohmas par tahm iſteift, kur- rahm ihpaſchas apſpreeſchanas nebuht nau waijadſihg's.

Feldmann l. likka likkumus preeſſchâ par teem pee gubernements awiſes, Nr. 34. iſfluddinateem amata wihru atraikau, bahrinu un neſpehjneeku palihdſibas lahdes likkumeem, pee kurras arri ſkohlotaſi warr pee- beedrotees.

Sapulze atradda ſcho eerikti par derrigu un dohmaja, ka tas buhtu leeks puhliſch preeſſchâ ſkohlotaſeem tahdu palihdſibas lahdi ihpaſchi dibbinah.

Schabla l. par ortograſiju runnadams dohmaja, ka „h“ waijadſetu wiſſas garräs ſilbës rakſtih un neſkannu dubbultoſchanu pawiffam atmeſt.

Sapulze bij tahdäs pat dohmäs, tif pehz „o“ to „h“ nepagallam nerakſtih, un iſ ſweſchahm wallodahm nemtös wahrdös neſkannu dubbultoſchanu paturreht. Daſchi wehlejahs to „h“ pawiffam atmeſt, tif weenigi wehl tur paturreht, fur wahrds bei „h“ — jo zittada pa- garrinaſchanas ſihme ta „h“ weeta wehl nau eewef — pawiffam fo zittu apſihmetu, par pr. „mahti“ — „mati.“ bet preeſſchâ un paſſaſilbës to nepawiffam nerakſtih.

Schabla l. dohmaja, ka ſkohlās brihwdeenas funnu deenas buhtu pahrzellamas tai laika, fur wiſwairah ar liinneem ſtrahda, un fur ſkohlēni tohp ta kâ ta mahjäs paturreht.

Uf tam iſteiza fapulze to wehleſchands, ka waffaras ſkohlās brihwlaiku waijadſetu pagarrinah no wezzeem Jahneem lihds 15. Auguſtam.

Grüner l. par kaktu ſkohlāhm runnadams fazzija, ka tahs effoht tahdas, kurras ſtrahdajoht uf ſkohlotaſu amatu neſataiſjuſchees zilweki, un kurri fawu amatu ſleppenibâ ſtrahdajoht negribbedami tai preeſſchâ tam eezeltu wihru pahrraudſiſchanaï padohſtees.

Sapulze ſpreedu: Kaktu ſkohlās ne-effoht atlauja- mas, bet turprettim tahdas priwatſkohlās, kas no eſſi- mineereeteem feeweſcheem ar draudſes mahzitaja wehle- ſchānu un uſtraudſiſchānu tohp turretas, ihpaſchi tur, fur wehl muhfu pagafu ſkohlās ſehni no meitenehm nau ſchirtti, effoht preeſſchâ meitenehm it derrigas.

Grüner l. dohmaja, ka draudſes dſeedaſchana daſchäs weetas tamdehl tif ſlikta, ka daſchi mahzitaji dohmajoht, ka baſnizâ, kas ne-effoht konzertes ſahle, warroht dſee- daht, ka katram tihf. Ohra waina, kadehl dſeeda- ſchana tif ſlikta, effoht ſchi, ka wiſſi ehrgelneeki neſpehlejoht pehz weenas un tahs paſchas meldiau grahmataſ.

Sapulze dohmaja, ka us tahdu wihsfi warretu pee lab-bakas draudses dseedaschanas kluht, kad

a) wihsas draudses no Punscheta apgahdata meldinu grahmata taptu eewesta,

b) kad preeksch un pehz deewakalposchanas dseedatajs ar mahzitaja palihdsefchanu meldinus draudsei eemahzitu un

c) kad skohlās noliktu skaitli meldinu tik lab skohleneem, ka arri eefwehtijameem behrneem ifseemas eemahzitu.

Us Grüner f. jautaschanu: Ka warretu 4balfigu dseedaschanu draudse eewest un usturreht, tappa atbildehts:

Behrsin f.: Newaijaga dseedatajus mohzigt ar zipareem, bet tohs mahzigt pehz nohtehm dseedacht, ka tee monochord*) warr spehleht un tahda wihsē dseedaschanu weegli jo weegli eemahzitees.

Lasdin f.: Zaukts kohris ihsti newarr pastahweht, bet wihru kohris gan, kad tik dseedaschanas waddoni, ka skohlotaji un mahzitaji, ar preeku un ne-apnikschanu dseedaschanu kohpj, un dseedatajeem atwehl pa brihscham isrihkotōs weefibas wakkarōs papreezatees, kur arri winnu wezzakt un peederrigi drihkt dallibu nemt.

Schabta f.: Kamehr tauta nebuhs mahzita, tikmehr tahdas leetas wehl nesels un draudsei nebuhs preeks us 4balfigu dseedaschanu.

Is schihm atbildehm sapulze eewehroja, ka pee draudses pamuddinaschanas us 4balfigu dseedaschanu ta leelaka leeta irr schi: ka dseedaschanas waddoni paschi pee tahs leetas ar preeku stahjabs un puhlinus netaupa.

Grüner f. zehla to jautaschanu preekschā, ka buhtu muhsu tautu skohlās kohpu-ehfchana eeweddama, bet sapulze dohmaja, ka ta leeta tik stahwoht pagasta waldischanas un paschu wezzaku rohkās.

Kronbergis dohma: Ta pagasta wezzakais, kurrā draudse skohlotaju sapulze tohp noturreta, effoht ka weefs ja-eeluhds turpmahl pee sapulzes klast buht, un, ne-effoht tā fakloht par skohlās ahrpuffi ween jarunna un jaspreech, bet wiswairahl par skohlās eelschligu buhschanu jaruhpejabs, un tadeht skohlotaju sapulzēs prohweš mahzibas ar skohlencem janotur.

Sapulze schihs dohmas peenehma.

Behrsin f. prassa: Waj dabbas mahzibas buhtu pagasta skohlās mahzamas?

Beidsiht tifka prohweš mahzibas starp dascheem skohlotajeem ifdallitas un zitti skohlotaji apnehmahs par schahdahm jautaschanahm fawas dohmas zaur raksteem nahkofschā sapulzē isteikt.

*) Monochord irr instrumente ar weenu stihgu, kurrā irr leels palihgs pee dseedaschanas eemahzischanas.

Freimann f. no Sefawas: Kahdam waijaga buht skohlotaja idealam?

Lasdin f.: Kahdu stahwokli dseedaschana eenemm starp zittahm mahzibahm?

Freimann f. no Blatonēs: Zif tahku skohlotajs pee Latweefchu tautas zenschanahm taggad drihktstohht dallibu nemt?

Ka tahdas skohlotaju sapulzes dauds kreetnu augtu atnes, irr atskahrschams no tam, ka neween skohlotaji weens ohtru wairahl mahzabs pasiht, bet arri ar mahzitateem, kas pee ta pascha darba strahda, wairahl eepashtstabs. Mehš fawās firdis glabbajam to dahrgu atminnu, ko no schihs skohlotaju sapulzes neffahm lihds us mahjahm; bet ar ko firds pahrpildita, to mutte isrunna, tadeht mehš Bahrbeles zeen mahzitajam, Grüner lungam, un winna zeen mahtei dauds paldees faktam, par to lohti draudsi, laipnigu nu mihku usnemfchanu tai 4. September.

Lee tur toreis bijufchi skohlotaji.

J. K.

Breeksch Zuhdu missiones dahwanas

fanemtas:

no Kaunas dr. 3 rubl., Keepajas wahz. dr. 58 r., Dundangas 7 r., Wirzawas 10 r. 54 f.; Kurfschu 10 r., Meschamuischas 10 r., Kalnamuischas 10 r., Salsahs muischas d. 10 r., Jaunpils 5 r., Lestenes 2 r., Kuldigas wahz. d. 15 r. 37 f., Lippaiku d. 3 r., Chdēs 3 r., Jaunjelgawas 9 r., Birschu draudses 20 r., Rubbas 2 r. 35 f., Jaun-Nuzes 1 r. 65 f., Dohbeles latw. dr. 10 r., Reidanas 1 r., Wahnes d. 3 rubl.

Lh. Kupffer,

Jelgawas wahzu mahzitajs.

Bag. missiones dahwanas fanemtas:

No Slehtas d. 3 r., Kuldigas latw. d. 9 r., Rendas 7 r. 14 f., Zwandes 7 r., Landses 4¹/₂ r., Pusēs 3 r., Kabilēs 2 r. 15 f., Blihdenes 41 r. 62 f., Reidana 2 r., Minskās 18¹/₂ r., Wezfaules 15 r. 60 f., Salsalles 10 r., Bauskas latw. d. 10 r., Birschu d. 8 r., Dundangas 7 r., Sahtes 6 r., Jaun-Nuzes 4 r. 55 f., Rubbas 2 r. 55 f., Salkas 5 r.

R. Kaeder,

Kurs. missiones generalkreferents.

Latw. Anischi apgahdatajs: J. W. Sakranowicz.

No zensures atwehlehts. Rihgā, 11. Oktober 1873.

Druckahs pee J. W. Steffenhagen un dehta.